

UYGARLIK TARİHİ İÇİNDE SİYASET KURUMUNDAKİ DEVRİMSEL DEĞİŞME SÜREÇLERİNİN BAZI SINIFSAK DAYANAKLARI

Mehmet Devrim TOPSES¹

ÖZ

Uygurlık tarihinde oluşturulmuş siyaset kuramları, toplumsal sınıflar arasında toplumun nasıl yönetileceği konusundaki çekişmelerin bir ürünüdür. Mezopotamya uygarlığından başlayarak çeşitli siyaset kuramlarının oluşumunda ve yaşama geçirilmesinde en az söz sahibi olanlar, sırasıyla köleler, köylüler ve işçilerden oluşan alt sınıflar olmuştur. Güç ve sermayeden yoksun toplumsal kesimlerin tarihsel bir edilgenlik içinde olması beklenebilir bir sonuçtur. Bununla birlikte emeğe dayalı toplumsal kesimlerin uygarlık tarihi içinde şöyle belirleyici işlevleri bulunmaktadır: Güçlü toplumsal sınıfların siyaset kuramlarını yaşama geçirebilmeleri, alt toplumsal sınıfların desteğini sağlayabilmeleriyle gerçekleşebilmiştir. Köleler, köylüler ve işçilerin desteğini sağlayabilen toplumsal sınıflar, diğer güçlü sınıfları geriletebilmişler ve kendi siyaset kuramlarını yaşama geçirebilmişlerdir. Bu desteğin ölçütü ise idealler değil, öncelikle maddedir. Toplumsal yapı, öncelikle maddi bir gerçeklik temelinde oluşur. Alt sınıfların ekonomik gönencini yükseleten ve onların siyasal katılımını sağlayabilen öğretiler geniş destek bulabilirken; ekonomik ve siyasal anlamda alt sınıfları içine almayan öğretiler zayıflamış ve karşısındaki öğretiye yenilmiştir. Bu makale, yukarıdaki tezin uygarlık tarihi içinden beş toplumsal olay yoluyla örneklendirilmesini içermektedir. En açık örnekler olarak Roma uygarlığı, Protestan reformu, Fransız, Rus, İran ve Küba devrimleri ele alınmıştır. Bütünüyle literatür taramasına dayalı çözümleme yöntemi benimsenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Sosyolojisi, Tarihsel Materyalizm, Toplumsal Değişme

¹Doç. Dr.; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı, devrimtopses(at)comu.edu.tr

SOME SOCIAL-CLASS BASED FOUNDATION ON REVOLUTIONARY CHANGE PROCESS OF POLITICS THROUGHOUT THE HISTORY OF THE CIVILIZATION

ABSTRACT

The hypotheses of politics, developed throughout the history of civilization, are the products of conflicts among social classes about how to manage the community. Since the Mesopotamian civilization, they were the lower classes, which comprised of respectively slaves, peasants, and laborers, and who have had the least say in development and implementation of various political hypotheses. It should be considered natural that the social classes, which were deprived of power and capital, were in a historical passiveness. However, societies based on labor, have such determinant roles throughout the history of civilization: The implementation of the hypotheses of powerful social classes was actualized purely and simply by the support of the lower social classes. Social classes, which could provide the support of the slaves, peasants, and laborers, could downgrade the other powerful classes and actualize their own political hypotheses. The extent of this support was not the ideals but primarily the material. The societal structure is primarily formed on a material reality basis. While the disciplines that provided political participation of the lower classes and increased their welfare could find wide support, the disciplines that excluded economically and politically lower classes declined and were defeated by the opposing disciplines. This article includes exemplification of the abovementioned thesis via five social events throughout the history of the civilization. Roman civilization, the Protestant reform, French, Russian, Iranian and Cuba revolutions were handled as the most conspicuous examples. The complete literature-review-based analysis method was adopted.

Keywords: Political Sociology, Historical Materialism, Social Change

Topses, Mehmet Devrim. “Uygarlık Tarihi İçinde Siyaset Kurumundaki Devrimsel Değişme Süreçlerinin Bazı Sınıfsal Dayanakları”. *ulakbilge* 6. 23 (2018): 499-508

Topses, M. D. (2018). Uygarlık Tarihi İçinde Siyaset Kurumundaki Devrimsel Değişme Süreçlerinin Bazı Sınıfsal Dayanakları. *ulakbilge*, 6(23), s.499-508.

1. Giriş

Uygarlık tarihinin gelişimi, temelde üç sosyolojik düzenlilik barındırmaktadır. Birinci düzenlilik, toplum tarihinde siyaset kurumu üzerinde gerçekleşen sayısız devrimsel değişme süreçlerinin öncelikle sınıfsal çekişmelerin bir ürünü olduğudur (Yücekök, 1987: 61). Gerçekte ilk uygarlıkların ortaya çıkışını bilimsel olarak açıklayan değişken, artı ürünün denetimine bağlı olarak, çıkarları birbirinin tersi yönde konumlanmış bulunan toplumsal sınıfların belirmeye başlamasıdır. Uygarlık tarihi, sınıflı toplumun tarihidir. Uygarlık olgusunun bütün içeriği ve tarihi gelişimi, çıkarları farklılaşmış toplumsal sınıfların kendi aralarındaki siyasal çekişmelerin bir sonucudur. Devletin ortaya çıkışı, demokrasi, tiranlık, faşizm ya da sosyalizm gibi siyasal öğretilerin tümü özünde sınıfsal bir tabana sahiptir. Örneğin dinsel ve kişisel siyaset öğretileri köle sahipleri ya da toprağa dayalı zenginlikleri elinde tutan sınıflardan kaynağını alırken; ulusçuluk ve ulus devlet düşünceleri burjuvaziden, sosyalizm ya da emekçi iktidarı yönündeki öğretiler ise çalışan sınıflardan doğmuştur. Her toplumsal sınıf, yönetim örgütlenmesini kendi ekonomik ayrıcalıkları çerçevesinde düzenleyebilmek için geliştirdiği bu siyasal öğretileri başka toplumsal sınıflarla çekişerek yaşama geçirme çabası içindedir.

Uygarlığın tarihsel gelişiminde gözlemlenen ikinci düzenlilik, toplumsal sınıfların siyaset kurumu üzerinde kazandığı ayrıcalıkların kalıcılığını daha alt sınıflarla olan ilişkisinin belirlemekte olduğudur. Tarih içindeki bazı somut örnekler göstermiştir ki, mülkiyeti elinde bulunduran güçlü toplumsal sınıflar kendi aralarında uzlaşmazlığa düştüklerinde, alt sınıfların desteğini alabildikleri ölçüde karşı toplumsal sınıfı geriletebilmekte ve siyaset kurumunu kendi toplumsal çıkarları merkezinde düzenleyebilmektedir. Sonraki bölümde örneklendireceğimiz gibi, alt sınıfların desteğini alamayan yüksek sınıflar siyaset kurumu üzerinde ayrıcalık elde edememiş ya da kazandığı ayrıcalıklardan bir süre sonra vazgeçmek zorunda kalmıştır. “Tarih bir kılavuzsa, yoksulu göz ardı etmek sosyal ayaklanmayı çağırmaaktır” saptamasını yapan Woodruff (2002:212) aslında bu gerçekliğe dikkat çekmektedir. Bu noktada alt sınıflar kavramının açılması gerekir. Sınıflı toplum yapısı içinde alt sınıfları oluşturan köleler, köylüler ve işçilerin ortak özellikleri, mülkiyet ya da sermayeden yoksun olmakla birlikte, diğer sınıflardan farklı olarak, yalnızca emekleriyle geçinmeleridir. Başka deyişle sermayesi olmayan ve yalnızca emek yoluyla geçinen alt sınıflar, siyaset kurumu üzerinde kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda dönüştürücü bir etki yapabilecek güçten yoksun olmakla birlikte, bu

sınıfların siyaset kurumu üzerinde gerçekleşen dönüşümlerde kilit rolleri bulunmaktadır.

Güçlü orta sınıfların alt toplumsal sınıflarla olan ilişkisinin konusu ise uygarlığın tarihsel gelişimindeki üçüncü ve son düzenliliği oluşturmaktadır. Bu ilişki tümüyle maddi temelde işlemektedir. Orta sınıfların siyaset kurumu üzerindeki amaçlarına alt sınıflardan destek bulabilmesi, alt sosyal sınıfların sosyo-ekonomik gönenç düzeyinin geliştirilebilmesine ve siyasal olarak yönetime katılmalarının sağlanmış olmasına bağlıdır. Alt sınıfların ekonomik ve siyasal konumunu yükseltememiş hiçbir siyasal öğretisi siyaset kurumu üzerinde baskın bir denetim kuramamış ve üstünlüğü bu desteği sağlayabilen başka toplumsal sınıflara bırakmak zorunda kalmıştır. Güçlü toplumsal sınıfların en parlak idealist öğretileri, çağrılarını ya da amaçları eğer ekonomik ve siyasal getiriden yoksunsa alt toplumsal sınıfların desteğini sağlamaktan uzak kalmıştır. Bu durumun nedeni, her toplumsal yapının gerçekte maddi bir temele dayanmasıdır. İdealist öğretiler ya da çağrılar, toplumsal-maddi gerçeklikle uyumlu oldukları ölçüde işlevsel olabilirler. İnsanları toplumsal bir çatı altında toplayan belirleyici gerçek, sözler ya da inançlar değil; güvenlik, barınma ve beslenme gibi temel maddi ihtiyaçlar ve bunların karşılanma yollarıdır (İbn Haldun, 2013:121). Yukarıda değinilen üç sosyolojik düzenliliğin aşağıda vereceğimiz toplumsal olay örneklerinde işlemekte olduğunu göreceğiz.

Uygarlık Tarihinde Alt Toplumsal Sınıfların Etkisi

Emek yoluyla geçinen toplumsal sınıfların uygarlığın gelişimindeki etkileri, sermaye ve onun getirdiği güçten yoksun oldukları için küçümsenmektedir. Gerçekten de köleci toplum yapısından başlayarak, bilim ve sanat alanındaki tüm yenilikler artı değeri elinde bulunduran yüksek toplumsal sınıfların ürünü olmuştur. Benzer şekilde, üstün savaşıma gücüne sahip ordular, toplumsal düzeni sağlayacak polis gücü ve geniş insan kitlelerini etkileyecek basın ve yayın olanaklarının hiçbirisi emek yoluyla geçinen toplumsal kesimlerin denetiminde olmamıştır. Ne var ki, çalışan sınıflar, uygarlığın gelişiminde nüfus ve insan gücü olarak toplumsal yapıların en geniş oranlarını oluşturmuşlardır. Aşağıda gösterildiği gibi, uygarlık tarihinin gelişim çizgisi, alt sınıfların desteğini alamayan orta ve üst sınıfların siyaset kurumu üzerindeki denetim kuramadıklarını, bu denetimi alt sınıfların desteğini sağlayabilmiş başka toplumsal sınıflara bıraktıklarını göstermektedir.

1.1. Roma Uygarlığı Örneği

Roma uygarlığında M.Ö. 133 yılında halk yargıçlığı görevini yapan ve köle sahibi aristokrasinin bir üyesi olan Gracchus, aristokrasinin çıkarlarını savunan bir program hazırlamış, bununla birlikte köylülüğün ortadan kalkmasını önlemek için programında büyük toprak sahiplerinin işlediği geniş kamu arazilerini yoksullara dağıtmayı öngörmüştür. Hazırlanan program soylu sınıfları çok huzursuz etmiş ve Gracchus öldürülmüştür. Gerçekte Gracchus bu düzenlemeyi yaparken Roma devletini güçlendirmeyi ve İmparatorluğun geri kalan kısımlarını sömürme gücünü amaçlamış olsa da, yalnızca bu düzenleme önerisi bile Roma köylüleri arasında ve yüzyıllar sonrasında Fransız devriminde anılacak bir halk kahramanı konumuna yükselmesini sağlamıştır. Benzer bir örnek Roma uygarlığının yıkılış süreciyle ilgilidir. Kuzeyden gelen “barbar” istilacıların akınlarından korunmaya çalışırken, bir yandan da köylüleri toprak sahiplerine serf olarak bağlayan yasalar çıkartan Roma devleti, sonuç olarak köylüleri yanına çekememiş ve onları “barbarlar” a karşı savaştıramamıştır (Beer, 1969: 99; Harman, 2017:83-86). Roma örneği, alt toplumsal sınıfların desteğinin hangi yollarla sağlanabileceği konusunda bir fikir verdiği gibi, köylüleri içinde buldukları imparatorluğun ya da herhangi bir siyasal birliğin savunmasına yönlendirebilecek öncelikli değişkenin, o topraklar üzerinde hak sahibi konumda bulunmaları olduğunu göstermektedir.

1.2. Protestan Reformu Örneği

Avrupa uygarlığında 16. yüzyıldaki Protestan reformu, eski feodal sınıfların yerleşik çıkarlarına yönelik ilk güçlü karşı çıkışı ifade eder. Bu konuyu sınıfsal olarak çözümleyen iki ayrı kuramsal yaklaşım bulunmaktadır. Leo Huberman (1974:169)’a göre Luther, kiliseye başkaldırısında alt sınıfların değil, gelişmekte olan burjuvazinin desteğini kazanmaya çalışmıştır. Ancak bu dönemde tümüyle toprak sahibi senyörlerin sömürsüne terk edilmiş köylüler de kendi ekonomik koşullarının düzeltilmesi için reform istemektedirler. Buna karşın Luther’in kiliseye karşı bu reform hareketini köylü sınıfların çıkarlarından bütünüyle ayırmak ve köylüleri dışlamak için özel çaba harcadığı anlaşılmaktadır. Köylülerin toprak sahiplerine boyun eğmeleri gerektiğini, “aristokrasiye karşı ayaklanan köylülerin ise kuduz bir köpek gibi öldürülmeleri gerektiğini” belirten Luther’dir. İşte bu noktada Huberman’a göre Luther’in eşitliğe karşı çıkarak köylü sınıfını dışlaması ve yalnızca gelişmekte olan burjuvazinin desteğini almak istemesi reform hareketinin başarıya ulaşmasını sağlamıştır. Eğer Luther köylülerin eşitlikçi reformlarını sahiplenseydi, kilisenin yanında burjuvaziye de karşısına almış olurdu ve bunlar karşısında kesinlikle ezilirdi (Huberman, 1974:160). Huberman’ın bu yaklaşımının geçerliliği, konuya ilişkin 21. yüzyılda yapılan başka bir sınıfsal çözümleme karşısında zayıflamıştır. Bu çözümleme, tarihçi Chris Harman’dan gelmiştir.

Harman'ın (2017: 193-195) saptamalarına göre Luther'in reform hareketi kazanmamış, tersine köylü sınıfların desteğini almak istemediği ve onları dışladığı için yenilmiştir. 16. yüzyıldan sonra Protestanlık yeryüzünün her bölgesinde gerilemiş, Katolik kilisesinin baskısı karşısında varlığını koruyamamıştır. Katolikler Paris'te ve Almanya'nın güney Őehirlerinde geniş katılımlı isyanlar rgtlemişler ve Protestan hareketine çok sayıda yenilgi yaşatmışlardır. Güney ve Orta Avrupa'nın köylüleri ise Protestanlığı kucaklamak için herhangi bir neden görememişler, böylece kentli orta sınıflar feodal prensler karşısında görece bağımsızlıklarını yitirmişlerdir. Burjuvazinin gelişiminin bu dönemde durduğu görülür. Böylece Harman, "Kilise'nin gücü karşısında Protestanlığın çok zayıf kaldığını ve reform hareketinin yarı yolda tıkanığını" daha önce vurgulamış olan Max Beer'in (1969:320) konuya ilişkin yaklaşımlarını desteklemektedir. Protestan reformu rneği, feodal sınıflarla çekişen burjuvazinin, köylülükten oluşan alt toplumsal sınıfların gücünü bu dönemde henüz keşfetmediğini ortaya koymaktadır. Yüz yıl sonrasında Katolik Habsburglar ile Protestan Bohemyalılar arasında gerçekleşen otuz yıl savaşları sırasında Avusturyalı yönetici Tschernembi, Katolikler karşısında daha önce aldıkları yenilgilerin nedenlerini sezer gibi olmuş, "Bohemya'da eğer köylüler zgrleştirilir ve serflik kaldırılırsa, sıradan insanlar ülkeleri için savaşmaya gönüllü olacaktırdır" savını ileri sürmüştür (Harman, 2017:201). Buna karşın Tschernembi'nin sözü dinlenmemiş, Bohemyalılar savaştan yine yenilgiyle ayrılmışlardır.

1.3. Fransız Devrimi rneği

Diğer yandan Fransız Devrimi rneği, emek yoluyla geçinen köylülerin desteğini kmseyen orta sınıfların daha sonra kral ve soyluluğa dayalı aristokrasi karşısında sürekli gerilediklerini ve yenildiklerini açık biçimde ortaya koymaktadır. 1789 yılında orta sınıfların aristokrasi karşısındaki geçici başarısı köylü sınıfının desteğini sağlayabilmeleri yoluyla gerçekleşmişti. Çünkü kral ve soylu sınıfların iktidarı, köylüleri devrimci istekler ileri sürmeye yönlendirmekteydi. Bununla birlikte 1799 yılına kadar sürecek Anayasal Cumhuriyet ya da Direktuar yönetimi sırasında kentli sınıflar, emeğe dayalı geniş toplum kesimleriyle yollarını ayırmışlardır. Ekonomik durumun düzeltilmesi uğruna köylüler eskisinden daha çok yağmalanmış, köylülerin en temel istekleri olan toprak reformu gerçekleşmemiş, sendikalar ve grevler yasaklanmış, paranın değeri düşerek temel ihtiyaç maddelerinin fiyatları sürekli artmıştır (Sander, 2017:167). Giderek kötüleşen olumsuz koşullar ve Devrime ilişkin beklentilerin yok olması karşısında köylüler feodal ayrıcalıkların kaldırılmasını istemişler, Direktuar yönetimi ise bu istekleri kesinlikle reddetmiştir (Yeliseyeva, 1978: 50-57). Huberman (1974:158) 'ın verilerine göre Direktuar yönetimi sırasında çıkarılan 200 yasadandan yalnızca yedi tanesi emeği, sekiz yüze yakını ise mülkiyeti ele almaktadır. Sander (2017:167)'in

verdiği istatistiklere göre ise bu dönemde idam edilenlerin yüzde 8'i soylu, yüzde 14'ünün burjuva, yüzde 6'sının din adamı, yüzde 70'inin ise köylü ve işçiler olduğu görülmektedir.

Anayasal Cumhuriyetin, Fransız devriminin en etkili gücü konumundaki köylüleri dışlaması, bu devrimin karşısında bulunan soyluların ve din adamlarının elini güçlendirmiştir. Devrim sırasında Paris'ten kaçmış olan kralcılar soylu sınıflarla birleşmiş, bölgenin geri kalmış köylüleri ise karşıdevrimci din adamlarının ve beylerin etkisine girmeye başlamıştır. Yeliseyeva (1978:59), bu dönemde köylülerin Vendeê gibi kentlerde Fransız devrimine karşı çıkan geniş çaplı ayaklanmalar düzenlediklerini belirtmektedir. Ayrıca Harman (2017:299)'ın belirttiğine göre Fransa dışında feodalizmi yok ederek kapitalizmin önünü açan Fransız ordusunu umutla karşılayan yerli tüccar ve zanaatkarlar olmuştur. Fransız devrimine sempati duyan bu müttefikler toplumun geniş kesimlerinden bir destek bulamamış, Fransız ordusu çekildiğinde ise sudan çıkmış balık gibi kalmışlardır. Çünkü köylüler ve kentli alt sınıflar, Fransız istilasında kendilerini yeni düzenle özdeşleştirecek hiçbir şey bulamamışlardır (Sander, 2017:167; Harman, 2017:299). Gerçekten de Fransız Devrimi'nin eşitlik, kardeşlik, özgürlük ilkelerinin siyasal yaşamda uygulamaya girmesi 1789'dan hemen sonra değildir. Toprağa dayalı aristokrasi ve din adamlarının siyasal otoritesi Fransa ve Avrupa'da restorasyon dönemini de içine alarak 19. yüzyıla kadar sürmüştür. Benzer yönde bir sınıfsal düzenlilik, 20. yüzyılda Rusya, Küba ve İran'da gerçekleşen toplumsal devrimlerde de görülebilir.

1.4. Rus, İran ve Küba Devrimleri Örneği

Gücü ve sermayesi olmadığından tarihin akışı konusundaki yönlendiriciliği önemsenmeyen alt sınıfların Rusya, Küba ve İran'da siyaset kurumu üzerinde gerçekleşen köklü değişimlerde güçlü bir etki yaptıkları söylenebilir. Bu ülkelerde devrimciler, alt toplumsal sınıfları içine alacak biçimde siyaset kuramları geliştirip, bunları yaşama geçirebildikleri ölçüde başarılı olabilmişlerdir. Tarihçi Woodruff'un saptamalarına göre 1917 yılındaki Rus devriminin Çarlığı devirebilmesinin ve iç savaştan başarıyla ayrılmasının ardında, karşı devrimcilerin köylü desteğini sağlayamamaları yatmaktadır. Harman (2017:411)'a göre ise köylülerin Rus devrimini desteklemelerinin en açık nedeni toprak dağılımını amaçlamış olmasıdır.

İran'da Rıza Şah'ın İkinci Dünya Savaşı sırasında devrilmesinde benzer düzenlilikler görülür. 1925 yılında siyasal iktidarı ele geçiren Rıza Şah, İran'ın alt yapısını dönüştürmeye yönelik girişimlerden ziyade, Batılılaşma yönündeki üst yapı dönüşümlerine ağırlık vermiştir. Köylüler ise giderek ağırlaşan tarımsal vergi yükünün altında kalmışlar, siyasal yönetime ise katılamamışlardır. 1921-1941 yılları

arasında meclise seçilmiş milletvekillerinin sınıfsal ve mesleki dağılımı bu konuda fikir verebilir. Gürakar (2012:252)'in sunduğu verilere göre bu dönemde İnan meclisinde büyük toprak sahiplerinin yüzde 57, tüccar-esnaf ve zanaatkrların yüzde 16, hkmet ve idari kurum çalışanlarının yüzde 39, din adamlarının yüzde 11, aydın bürokratların yüzde 17 ve özel sektörün yüzde 2 gibi oranlarda temsil edildiği görülmektedir. Köylülüğün ya da kk üreticilerin temsili hiç yoktur. İkinici Dünya Savaşı geldiğinde ise Sovyetler Birliği ve İngiltere, İnan'ı işgal ettiklerinde Rıza şah'ı hiçbir kitlesel muhalefetle karşılaşmadan tahttan indirmişlerdir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir ayırım noktası bulunmaktadır: İnan şahı'nın geniş toplum kesimlerini karşısına almasının öncelikli nedeni, İnan'da Batılılaşma yönündeki reformlar değildir. şah'ın bu reformları yaparken emek yoluyla geçinen geniş toplum kesimlerinin desteğini kmsemesi, onların ekonomik ve siyasetal yaşantısında reformlar geliştirme çabasından uzak kalmasıdır.

Tarihi Erick Hobsbawm'ın 1959 yılındaki Küba devriminden hemen bir yıl sonra bu ülkeye ilişkin gözlemlerinden elde ettiği veriler, makalemizin tezini destekleyici niteliktedir. Hobsbawm (2018:29) Küba'da Haziran ayında yapılan geniş çaplı bir anketin sonuçlarına dayanarak, Devrime yönelik güçlü bir halk desteği olduğunu saptamıştır. Bu ankete göre kırsal alanın yüzde 94', 20 ve 30 yaş aralığı nüfusun yüzde 91'i ve işçi sınıfının yüzde 92'si Küba'daki devrimi desteklemektedir. Aynı ankette katılımcılara yeni hkmeti neden destekledikleri sorulduğunda ise katılımcıların yüzde 57'si, "yoksulların çıkarlarını kollama ve yardım" ve "kyllre daha fazla önem verilmesi", yüzde 49'u toprak reformu, daha fazla okul ve ğretmen sağlanması ve yüzde 37'si yeni konutların yapılması yanıtını vermişlerdir (Hobsbawm, 2018:40). Öyleyse alt sınıfların desteğini sağlayan olgu ideolojiler, sözler ya da idealler değil; siyaset kurumundaki bu değişikliğin kylllerin ekonomik gönencini yükseltmesidir. Hobsbawm (2018:41), "Küba halkının Devrime desteği sosyalizm ideolojisinden çok, fiiliyattır" ifadesini kullanırken aslında bu gerçeğin altını çizmek istemiştir. Toprak dağıtımının sağlanması, konut ya da barınma sorunlarının giderilmesi, eğitim ve sağlık alanında geniş toplum kesimleri yararına reformlar yapılması, bu devrime yönelik desteğin maddi ya da fiili temelini oluşturmuştur.

3. Sonuç

Yukarıdaki örneklerin doğruladığı kuramsal sonuçlar şöyle özetlenebilir: Siyaset kurumu ya da yönetim felsefeleri açısından bakıldığında, uygarlığın ilk dönemlerinden başlayarak 21.yüzyıla gelinceye kadar ilerlemeler yaşandığı varsayımı kabul edebilir. Yönetim biçimlerinin keyfiyete dayanan dinsel ve kişisel otoritelerden, çoğulculuğa ve anayasaya dayanan demokratik yönetim biçimlerine doğru değişim göstermesi açık bir ilerlemedir. Bununla birlikte makalemizde

gösterdiğimiz örnekler, söz konusu tarihsel sürece ilişkin üç temel gerçekliğin altını çizmektedir. Birinci olarak, uygarlık tarihinin sınıfsal bir tabanı bulunmaktadır. Siyaset, çıkarları farklılaşmış toplumsal sınıfların toplumun nasıl yönetileceği konusundaki görüş ayrılıklarını içerir. Bu nedenle tarihi sınıfsal tabanından ayrı olarak incelediğimizde, toplumsal olay ve olguları, onları belirleyen toplumsal kaynaklardan bağımsız ele almış oluruz. Böylesi bir tarih anlayışı, incelemekte olduğu toplumsal olayları bilimsel yöntemin ayrılmaz parçası olan nedensellik bağından kopuk ele almış olur.

İkinci olarak örnekler göstermektedir ki, uygarlık tarihinde yeni ve daha ilerici siyaset kuramalarını ortaya atan toplumsal sınıflar eskiyi savunan toplumsal sınıflar karşısında tek başlarına başarılı olamamışlardır. Bu nedenle siyasi tarih bir ilerleme olduğu kadar, uzun süreli gerilemeleri de içermektedir. Yeni siyaset ilkelerini gündeme taşıyan toplumsal sınıfların bunu tek başlarına gerçekleştirmeyi amaçlamaları, alt toplumsal sınıfların desteğini küçümsemelerinden ya da denetimi tümüyle onlara bırakmaktan duydukları çekingenlikle açıklanabilir. Çalışmada gösterilen örnekler yoluyla ulaşabilecek üçüncü sonuç ise alt toplumsal sınıfların uygarlık tarihindeki etkisine ilişkindir. Uygarlık, Mezopotamya’da özel mülkiyetin ortaya çıkması ve artı ürünün kontrolünün belirli bir sınıfta toplanmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu tarihten başlayarak günümüze kadar olan süreç içinde özel mülkiyeti ve onu koruyacak gücü olmayanlar, emeğe dayalı toplumsal sınıflardır. Bununla birlikte ulaştığımız sonuçlar, alt sınıfların uygarlık tarihinde belirleyici etkiler ortaya koyabildiklerini göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Beer, M. (1969). Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi (Çeviren: Galip Üstün). İstanbul: Kıtay Yayınları.
- Gürakar, T. (2012). Türkiye ve İran, Gelenek, Çağdaşlaşma, Devrim. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Harman, C. (2017). Halkların Dünya Tarihi (Çeviren: Uygur Kocabaşoğlu). İstanbul: Yordam Yayınları
- Hobsbawm, E. (2018). Yaşasın Devrim, Latin Amerika Üzerine Yazılar (Çeviren: Saliha Nilüfer). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Huberman, L. (1974). Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla (Çeviren: Murat Belge). İstanbul: Bilim Yayınları.

İbn Haldun (2013). Mukaddime, 1. Cilt (Çeviren: Turan Dursun). İstanbul: Kaynak Yayınları.

Sander, O. (2017). Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918'e. Ankara: İmge Yayınları

Woodruff, W. (2002). Modern Dünya Tarihi (Çeviren: Hale-Arda Vardar). İstanbul: Pozitif Yayınları.

Yeliseyeva, N.V.; Manfred; A.Z. (1978). Yakın Çağlar Tarihi (Çeviren: Özdemir İnce, Ergün Tuncalı). İstanbul: Konuk Yayınları.

Yücekök, A. (1987). Siyasetin Toplumsal Tabanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.